

Stockholm, 2025.06.16

Remissvar på Boverkets förslag på författningsändringar kring genomförandet av EU-direktivet om byggnaders energiprestanda

Sveriges Arkitekter är ett fackförbund och en intresseorganisation som driver Sveriges arkitekters gemensamma frågor – från studietiden och genom hela yrkeslivet. Vi står upp för arkitekternas arbetsvillkor och driver kårens intressen för att åstadkomma vackra, hållbara och välfungerande livsmiljöer. Vi har över 14 000 medlemmar och ansluter cirka 90 procent av alla yrkesverksamma arkitekter i Sverige.

Sveriges Arkitekters synpunkter

Boverkets rapporter omfattar förslag om genomförandet av EU-direktivet om byggnaders energiprestanda. Sveriges Arkitekter framför i detta remissvar synpunkter på utvalda delar av förslagen.

Metoder, definitioner och krav inom solenergi (rapport 2025:3) PBL:s krav på varsamhet och skydd mot förvanskning måste gälla även vid energieffektiviseringar

Sveriges Arkitekter är positiva till att energieffektiviseringar ska göras i hela det befintliga beståndet. Alla kan inte göra allt, men alla kan göra något. Vi noterar samtidigt att byggnader som är officiellt skyddade för att bevara kulturvärden i det omarbetade direktivet inte längre helt får undantas då minimikrav fastställs; det omarbetade direktivet är formulerat att anpassning får göras i den mån krav skulle medföra oacceptabla förändringar av särdrag eller utseende (omarbetade artikel 5.2 resp. nya 9.6.a). Vi anser att det är avgörande att detta undantag implementeras i Sverige genom att denna anpassning jämföras med plan- och bygglagens skyddsbestämmelser om såväl varsamhet som förbud mot förvanskning (8 kap. 13 – 14 §§ PBL). Annars är risken överhängande att exempelvis ovarsamma fönsterbyten och tilläggsisoleringar ges företräde i tillämpningen i förhållande till byggnaders kulturvärden. Vi ser också en stor risk att kulturvärden försvinner i det nyare byggnadsbeståndet då detta i många fall inte ännu värderats eller klassificerats.

Boverket bedömer att frågan kan hanteras genom omsorg vid utformning av tillämplighetsföreskrifter. Vi anser att Boverkets nya byggregler (exempelvis 12 kap. 4 – 6 §§, BFS 2024:8) om varsamhet, förbud mot förvanskning och särskilt

värdefull byggnad är användbara och vi vill därvid särskilt påpeka betydelsen av att inget tekniskt egenskapskrav getts företräde. Den principen anser vi är kritisk att bevara i det kommande föreskriftsarbetet.

Solenergikravet får inte omfatta placering och utformning

Enligt det omarbetade direktivet ska alla nya byggnader *konstrueras* så att deras solenergiproducerande potential optimeras, baserat på solinstrålningen på platsen. Enligt Boverket menas att förberedelse för framtida solenergiteknik ska beaktas redan i projekteringen.

Sveriges Arkitekter vill härvid tydliggöra att kravet inte ska implementeras så att alla nya byggnader ska *placeras och utformas* utifrån solinstrålningen på platsen. Vid placering och utformning ska många andra och olika intressen vägas samman, inte minst platsens övriga unika förutsättningar, för att den byggda miljön ska bli långsiktigt hållbar. Vid komplettering i en kulturhistoriskt värdefull miljö kan både en viss placering av en ny byggnad och dess takutformning vara just de värdefulla särdrag som behöver värnas och inte i första hand anpassas efter solinstrålningen. Tak kan vidare vara en viktig resurs för trevnaden som behöver vägas in vid takets utformning, exempelvis som uteplats eller utsiktspunkt. Det finns också byggnader vars verksamhet har särskilda utformningsbehov och där solceller på tak kan stå i konflikt med dessa, exempelvis behovet av dagsljus i växthus. Avslutningsvis kan det också finnas skäl att byggnader av komplex karaktär eller som är särskilt arkitektonisk utmärkande får utformas utifrån sina egna premisser i första hand.

Vi stödjer avsikten att i kommande föreskrifter använda direktivets möjliga undantag från kravet på solenergiinstallationer för befintliga byggnader i syfte att skydda det kulturella eller historiska arvet. Vi vill därvid lyfta att inte bara särskilt värdefulla byggnader kan behöva omfattas av möjligheten utan att även andra byggnader av historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig betydelse bör omfattas.

Nollutsläppsbyggnader måste också kunna ta hänsyn till kulturvärden

Genom det omarbetade direktivet kommer kriterier för nollutsläppsbyggnader behöva regleras närmare. Vi delar Boverkets resonemang att genomförbarheten i det enskilda fallet därvid bör beaktas, så att hänsyn till kulturvärden kan beaktas genom särskilt anpassade eller varsamma åtgärder.

Begreppet inomhusmiljö omfattar också upplevelsevärden

Begreppet inomhusmiljö introduceras i det omarbetade direktivet och krav för lämpliga normer för kvalitet krävs. Boverket bedömer preliminärt att dessa redan är uppfyllda genom dagens byggregler avseende hygien, hälsa och miljö.

Sveriges Arkitekter noterar att definitionen av kvalitet på inomhusmiljön i det omarbetade direktivet är formulerat "resultatet av en bedömning av de förhållanden inuti en byggnad som påverkar de boendes hälsa och välbefinnande, på grundval av parametrar rörande temperatur, fuktighet, ventilationsgrad och förekomst av föroreningar".

Vi anser att inomhusmiljö är en bredare term än dessa parametrar och innefattar upplevelsevärden som exempelvis rymlighet och gestaltat dagsljus. Gestaltat dagsljus är i sammanhanget en särskild viktig parameter att slå vakt om då fönsters utformning ofta är ett centralt karaktärsdrag för en byggnad som riskerar att förloras vid fönsterbyten motiverade av energisparskäl. Upplevelsevärden får med andra ord inte trängas undan av enkelt mätbara värden och dess betydelse underskattas vid utformning av goda och långsiktigt hållbara inomhusmiljöer.

Energideklarationssystemet (rapport 2025:6)

Begreppet totalrenovering bör inte användas

Vi konstaterar att det omarbetade direktivet bland annat avser en renoveringsvåg som ska främja totalrenoveringar. Termen totalrenovering har införts och definierats. Boverket har tagit upp termen i vad som ska anges i energirenoveringsplanen.

Vi anser att begreppet totalrenovering med sin definition ger intryck av att "bygga om allt, alltid" och att ersätta renoverbara byggdelar med byggdelar som nyproducerats med jungfruliga material och kortare livslängd är det eftersträvarnsvärda. Vi anser att detta står i strid med klimatmålen samt syftet med utvecklingen av klimatdeklarationerna på nationell nivå och med ambitionerna för beaktandet av byggnaders livscykel-GWP i det omarbetade direktivet. Det ger intryck av ett synsätt som strider mot avfallshierarkin. En avvägning måste göras mellan energivinster för byggnadens driftsrelaterade växthusgasutsläpp och utsläppen från ombyggnadsåtgärderna. Begreppet är inte heller i linje med gestaltungs- och kulturvärdesparagraferna i plan och bygglagen. Inte heller rimmar det med ambitionerna i New European Bauhaus om det vackra

och hållbara. Vi anser därför att begreppet totalrenovering inte bör användas i det svenska regelverket (nu föreslaget i 7 c § fjärde punkten FED, och i författningskommentaren till 7 a § samma förordning), utan att renovering (rätt och slätt) är ett mer adekvat och lämpligt begrepp.

Fler – inte färre – byggnader bör omfattas av kravet på energideklaration

Boverket föreslår att kravet på energideklaration begränsas till att kravet ska omfatta byggnad som ägs av ett offentligt organ och ofta besöks av allmänheten (5 § första stycket första punkten, LED). Med de ändringar som föreslås kommer färre byggnader som besöks av allmänheten omfattas – de som inte är offentligägda befrias från kravet. Vi avstyrker detta förslag då det kommer innebära färre energideklarationer och därmed färre genomförda energisparande åtgärder. Sverige behöver åtgärder för att minska energiåtgången ytterligare, inte lättnader i kraven.

Boverket har övervägt alternativet att ta bort tröskelvärdet 250 kvadratmeter så att alla byggnadsägare med byggnader som ofta besöks av allmänheten skulle omfattas av kravet på att upprätta en energideklaration. Fler byggnader än idag skulle då omfattas. Den nuvarande strukturen skulle behållas och alternativet ligger i linje med motivuttalanden och regeringens tidigare bedömningar (sid. 29 – 30). Vi förordar detta alternativa förslag. Författningstekniskt skulle det alternativa förslaget kunna genomföras genom att "och" i Boverkets förslagna paragraf ovan ändras till ett "eller".

Men för det fall regeringen trots detta går vidare med Boverkets förslag bör andra stycket utgå då det inte fyller någon funktion.

Energideklarationerna bör uttryckligen beakta livscykel-GWP för ombyggnadsåtgärder

Enligt Boverkets bedömning går inte förslaget utöver det omarbetade direktivets miniminivå. Det är en missad möjlighet då vi nationellt redan har verktyg på plats och utvecklade förslag som skulle göra verklig nytta.

Boverket bedömer visserligen att byggnadens livscykel-GWP som ska komma att beräknas för en byggnad som renoverats borde samordnas med de befintliga reglerna för klimatdeklaration. Det instämmer vi till fullo i. Men Boverket gör sedan bedömningen att de inte kan samordna lydelserna i det omarbetade direktivet med sitt förslag till krav på klimatdeklaration vid ändring av befintliga byggnader (annat än tillbyggnad) inom ramen för implementeringen av EPBD (sid 43). Det är beklagligt då det är den pusselbit som krävs för

att detta inte ska bli en "riv ut och släng-reform" där renoverbara byggdelar blir till avfall och ersätts av nyproducerade med kortare livslängd och oförsvarbart höga växthusgasutsläpp.

Detta fokus på att sammanhangslöst minska byggnadens driftsrelaterade växthusgasutsläpp men inte växthusgasutsläpp från ombyggnadsåtgärder ger inte bästa möjliga resultat för bygg- och fastighetssektorns samlade växthusgasutsläpp.

Lagbestämmelsen (9 kap. 9 § fjärde punkten LED) skulle exempelvis kunna ges följande tillägg till den redan föreslagna ändringen: "/.../om så är fallet, rekommendationer om växthusgasutsläpps- och kostnadseffektiva åtgärder för att förbättra byggnadens energiprestanda /.../".

Sveriges Arkitekter menar att en utveckling av klimatdeklarationskravet och införande av gränsvärden för ombyggnadsåtgärder kan bli ett oerhört viktigt verktyg för genomförandet av direktivet, där renoveringsåtgärden endast borde vara tillåten om den kan motiveras ur ett livscykelperspektiv – med stöd i klimatdeklarationskravet. Det vore lämpligt – och nödvändigt – att ställa energieffektiviseringsåtgärdernas energibesparingar i driftsfasen mot dess klimatpåverkan i ombyggnadsfasen. Då detta nu inte föreslagits av Boverket är ett alternativ att skyndsamt genomföra det uppdrag Boverket har föreslagit för att ta fram jämförelsevärden för klimatpåverkan från byggnader vid ombyggnad – och hänvisa till det i ovan nämnda paragraf.

Energideklarationer bör uttryckligen beakta kulturvärden

Boverket föreslår att bestämmelserna om vad som ska anges i en energideklaration utökas. Vi anser att paragraferna också bör omfatta ett beaktande av byggnadens kulturvärde.

Lagbestämmelsen (9 kap. 9 § fjärde punkten, LED) skulle exempelvis kunna ges följande tillägg till den redan föreslagna ändringen: "/.../om byggnadens energiprestanda kan förbättras med beaktande av dess kulturvärde och en god inomhusmiljö/.../".

Lagtillägget skulle med fördel också kunna följas upp i förordningen (7 a § andra stycket, FED), exempelvis med följande tillägg: "/.../ska vara av betydelse för den aktuella byggnaden, väl avvägda i förhållande till byggnadens kulturvärden, tekniskt genomförbara och inkludera åtgärder på /.../".

Renoveringspass bör kompletteras med beskrivning av gjorda avvägningar

Vi konstaterar att det omarbetade direktivet anger att renoveringspass bör främjas som ett frivilligt verktyg. För att på riktigt bidra till klimatomställningen anser vi att ett obligatoriskt krav behövs för att energirenoveringsplaner som sådana ska ha någon praktisk verkan. Boverket bör därför göra erforderlig kartläggning och analys av vilka delar av det befintliga byggnadsbeståndet som skulle kunna omfattas av ett obligatoriskt krav. Omfattningen av ett obligatorium bör särskilt vägas mot andra, verk samma åtgärder, så som energideklarationer, klimatdeklarationer etc. så att det blir ett verksamt komplement och inte en extra pålaga.

Förordningens 7 a § stycke 3 bör i enlighet med ovan föreslagna lagändringar kompletteras exempelvis enligt följande: "Av rekommendationerna ska det framgå uppgift om hur byggnadens driftsrelaterade växthusgasutsläpp kan minskas i förhållande till ombyggnadsåtgärdens växthusgasutsläpp och en uppskattning av energibesparingen."

Vidare anser vi att föreslagna uppgifter som ska anges i en energirenoveringsplan (7 c §, BED) ensidigt omfattar byggtekniska lösningar. I en byggnad samverkar många tekniska egenskaper och dessa ger alltid upphov till en rumslig form. För att inte förlora eller förbise dessa rumsliga värden (exempelvis kulturhistoriska värden av gamla fönster) anser vi att det är kritiskt att avvägningar mellan olika värden redovisas i energirenoveringsplanerna och att de omätbara värdena därvid inte underställs de mätbara. Uppgifterna som ska anges i en energirenoveringsplan bör därför kompletteras med en detaljerad beskrivning av den teknik, de metoder och de material som ska användas, deras för- och nackdelar samt kostnader.

Hållbar mobilitet (rapport 2025:8)

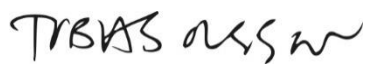
Bra att cykeln främjas

Boverket föreslår att laddning av elfordon byts ut mot hållbar mobilitet i plan- och bygglagen och att krav på cykelparkeringsplatser tas in i plan- och förordningen. Vi är positiva till båda ändringarna.

Beträffande möjliga krav på undantag från krav på cykelparkeringsplatser anser vi att byggnader som de flesta idag inte väljer att cykla till, eller med Boverkets ord, där cykel endast undantagsvis används, inte bör vara föremål för undantag. Att kunna cykla till sin arbetsplats på en större flygplats, till en fotbolls-match eller en konsert på en arena eller till ett köpcentrum med sin packcykel

bör verkligen också främjas genom att cykelparkeringsplatser finns där. Kostnaden att tillhandahålla en cykelparkeringsplats torde vara betydligt lägre än för en bilparkeringsplats vid nybyggnad och i befintliga miljöer kan bilparkeringsplatser utan nämnvärd kostnad omvandlas till cykelparkeringsplatser.

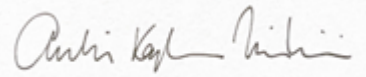
Ur barn- och trevnadsperspektiv är det värdefullt att Boverket i rapporten lyfter fram plan- och bygglagens bestämmelse om att om det inte finns tillräckliga utrymmen för att ordna både friyta och parkering ska man i första hand ordna friyta. Möjligen skulle de kommande föreskrifterna kunna styra mot att cykelparkering på motsvarande sätt ska ha företräde framför bilparkering.



Tobias Olsson
Förbundsdirektör



Margareta Wilhelmsson
Samhällspolitisk chef



Anki Kaplan Wikström
Samhällspolitisk utredare